

Akademia Muzyczna im. S. Moniuszki w Gdańsku
Wydział Dyrygentury Chóralnej, Muzyki Kościelnej,
Edukacji Artystycznej, Rytmiki i Jazzu
Mgr Tomasz Chyła

Specyfika brzmienia i różnorodność problemów wykonawczych w cyklu

*Osiem Pieśni Księgi Koheleta na recytatora, głosy solowe,
grupę perkusyjną, instrumenty ludowe, chór i orkiestrę*

Anny Rocławskiej-Musiałczyk

Streszczenie:

Autor pracy, pochodzący z małej kaszubskiej wsi – Strzecz, w poszukiwaniu inspiracji nad tematem pracy doktorskiej, zgłębił temat wykorzystywania języka kaszubskiego w muzyce sakralnej. Efekty owych poszukiwań przyniosły wskazówkę dotyczącą obrania obszaru tematycznego pracy oraz stały się asumptem do znalezienia dzieła artystycznego, na bazie którego powstała niniejsza praca.

Anna Rocławska-Musiałczyk jest kompozytorką młodego pokolenia, która poprzez swój styl komponowania, staje się coraz bardziej rozpoznawalną osobowością artystyczną, we współczesnej muzyce chóralnej. Pomimo młodego wieku, jej utwory są wykonywane w całej Polsce oraz za granicą. Kompozytorka przez swoje pochodzenie związana jest z regionem kaszubskim. W swej twórczości czerpie inspirację z rodzimego folkloru, czego dowodem jest bogaty dorobek utworów w języku kaszubskim. Autor pracy, będąc w przyjacielskich relacjach z kompozytorką, wyszedł z inicjatywą, by skomponowała utwór wokalnie-instrumentalny, który zostanie wykonany oraz nagrany w ramach finalizacji jego studiów doktoranckich w Akademii Muzycznej w Gdańsku.

Celem niniejszej pracy jest próba skonkretyzowania i dokonania charakterystyki brzmienia całego cyklu, jak również wskazanie różnorodności problemów wykonawczych, które mogą pojawić się podczas pracy nad utworem. W swoich badaniach nad kompozycją autor zastosował różne metody, do których zaliczyć można:

- opis, w celu przedstawienia Księgi Koheleta, z której zaczerpnięte zostały wersety użyte w kompozycji;
- analizę, w celu opisanie poszczególnych elementów dzieła muzycznego jak i również warstwy tekstowej;
- próbę interpretacji różnego rodzaju zjawisk muzycznych występujących w kompozycji, w celu omówienia specyfiki brzmienia omawianego cyklu.

Do technik badawczych, jakie zostały zastosowane do przygotowania dysertacji, zaliczyć można analizę treści, badania dokumentów, obserwację oraz wywiad. W wykonaniu koncertowym pieśni Koheleta, a także opisie utworu, autor posługiwał się partyturą sporządzoną bezpośrednio przez kompozytorkę. Wspomniana partytura niestety nie została wydana w momencie powstania pracy.

Niniejsza dysertacja została podzielona na sześć rozdziałów. Pierwszy z nich stanowi przybliżenie Księgi Koheleta. W tym rozdziale omówione zostaną zagadnienia wiążące się z kulturowym oraz historycznym kontekstem Księgi Koheleta i jej miejscem w biblijnym kanonie. Osobna część dotyczy kwestii literackich, a więc rodzaju i gatunku literackiego tekstu, jego specyfiki językowej, a także budowy i struktury. Ważną częścią rozdziału stanowi określenie przesłania księgi, a więc objaśnienie warstwy filozoficzno-teologicznej tekstu, a także ustalenie, jakimi kryteriami kierowała się kompozytorka podczas doboru tekstów zaczerpniętych z biblijnej Księgi. W tym rozdziale

została dokonana prezentacja dziewięciu wybranych tekstów z Księgi Koheleta, do których powstało osiem pieśni. Rozdział obejmuje ich analizę literacką oraz egzegezę, ukazującą ich wydźwięk teologiczny. Teksty zostaną omówione według takiej kolejności, w jakiej występują w Księdze. Tytułami poszczególnych paragrafów są same teksty biblijne, sygnalizujące istotną tematykę każdego omawianego wiersza. Wyjątkiem jest omówienie partii recytatorskich.

W trzecim rozdziale dokonano dogłębnej analizy budowy formalnej, faktury, organizacji czasu muzycznego i materiału dźwiękowego wszystkich ośmiu pieśni. Wykonana w pracy analiza całej kompozycji wykazuje, że utwór Anny Rocławskiej-Musiałczyk jest niezwykle bogaty w pomysły architektoniczne, zarówno na płaszczyźnie melodycznej, harmoniczej, jak i rytmicznej. Kompozytorka operuje wieloma technikami w tworzeniu całości faktury wykonawczej. Niewątpliwie najważniejszym elementem całego cyklu jest warstwa tekstowa. Skomponowana do niej muzyka idealnie odzwierciedla wypływające z niej emocje i treści. Utwór ukazuje interesujące aspekty związane z użyciem i łączeniem ze sobą nietypowych instrumentów ludowych, jak duduk czy bazuna, ale również pokazuje ciekawe zestawienie aparatu wykonawczego, rozszerzonego o bogatą sekcję instrumentów perkusyjnych. Jedną z głównych cech analizowanej kompozycji jest rozbudowana rytmika, miejscami pełniąca rolę formotwórczą, za sprawą przyjętego przez kompozytorkę składu wykonawczego. Warto nadmienić, że Każda pieśń posiada odmienną budowę formalną, która ściśle związana jest z konstrukcją wybranego przez kompozytorkę tekstu.

Rozdział czwarty dotyczy przedstawienia relacji pomiędzy tekstem a muzyką w kompozycji Anny Rocławskiej-Musiałczyk. Zaprezentowany został w nim sposób traktowania tekstu literackiego przez kompozytorkę. We wszystkich pieśniach przeważa sylabiczne traktowanie tekstu, chociaż sporadyczne używanie melizmatów dodaje szlachetności całej kompozycji. A. Rocławska-Musiałczyk prezentuje techniki kompozytorskie wywodzące się z muzyki średniowiecznej (chorał gregoriański), ale również ukazuje warstwę tekstową poprzez techniki współczesne, wpływające na brzmienie (*sussurando*, *parlando*, *grido*). Tekst jest wartością nadrzędną, która determinuje sposób komponowania, zarówno z perspektywy stosowanych technik kompozytorskich, jak i elementów struktury dzieła muzycznego

Piąty rozdział prezentuje konkretne przykłady problemów wykonawczych, mogących wystąpić podczas pracy nad utworem. Zgłębiając treść muzyczną przy pracy nad utworem, można napotkać wiele problemów i trudności wykonawczych. W tym rozdziale opisane zostały jedynie najważniejsze komplikacje wykonawcze, wynikające z ukształtowania elementów dzieła muzycznego. Jest to spowodowane świadomością ogromu różnorodnych trudności emisyjnych w pracy z chórem i solistami, jak i problemami wykonawczymi w aparacie orkiestrowym. Wszystkie przykłady zawarte w pracy zostały wybrane na podstawie analizy partytury oraz doświadczeń autora w pracy nad utworem z zawodowymi muzykami orkiestrowymi, solistami oraz amatorskim chórem mieszanym.

Ostatni, szósty rozdział, podejmuje próbę skonkretyzowania wiedzy dotyczącej specyfiki brzmienia dzieła *Ośmiu Pieśni z Księgi Koheleta na recytatora, głosy solowe, grupę perkusyjną, instrumenty ludowe, chór i orkiestrę*. W badaniach nad pojęciem „brzmienia” autor pracy zastanawia się nad aspektem brzmienia analizowanych pieśni. Pozostawione zostały następujące pytania: Czym wyróżniają się pieśni młodej, polskiej kompozytorki? Co charakterystycznego jest w jej muzyce, i co sprawia, że jest rozpoznawalna?

W aneksie do rozprawy autor zamieścił notkę biograficzną przybliżającą postać Anny Rocławskiej-Musiałczyk, partyturę kompozycji, afisz koncertu oraz wywiad z kompozytorką przeprowadzony w ramach badań nad omawianym utworem. Ponadto załącza płytę DVD, na której umieszczone zostało nagranie video oraz audio koncertu przewodowego, stanowiącego prawykonanie *Ośmiu Pieśni z Księgi Koheleta na recytatora, głosy solowe, grupę perkusyjną, instrumenty ludowe, chór i orkiestrę*.